

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

หัวใจของการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทในการจัดการศึกษาของชาติ คือ การปฏิรูปการเรียนรู้ ตามหมวด 4 แนวทางจัดการศึกษา ซึ่งสาระสำคัญในการปฏิรูปการเรียนรู้ คือ การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรม การเรียนรู้ของคนไทยทั้งชาติ จากเดิมที่เน้นการถ่ายทอด การท่องจำ และการทำตามคำสั่งของครูหรือผู้อื่น โดยเน้นวิชาและเนื้อหาเป็นสำคัญ มาเป็นการเน้นการคิดการปฏิบัติของผู้เรียน เป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และการปลูกฝังให้ผู้เรียนรู้จักและวางหาความรู้ด้วยตนเอง ไฟรู้ไฟเรียน มีนิสัยรักการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การปฏิรูปการเรียนรู้ควรเริ่มจากโรงเรียนทุกแห่งดำเนินการพัฒนาระบวนการเรียนรู้ และการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยในการดำเนินการดังกล่าว จะต้องมีการประกันคุณภาพภายในผสมพسانอยู่ในกระบวนการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา โดยบุคลากรของโรงเรียนทั้งผู้บริหารและครูควรมีความตระหนัก และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ และมีการบริหารจัดการที่เป็นระบบ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด ตลอดจนเปิดโอกาสให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครอบครัว ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

เพื่อเป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนที่กำลังดำเนินการ หรือมีความต้องการที่จะปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้และดำเนินการประกันคุณภาพภายในให้ผสมพسانกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ จึงได้ดำเนินโครงการสร้างและสนับสนุนโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้และการประกันคุณภาพภายในขึ้นมาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

วัตถุประสงค์

- เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการดำเนินการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนดำเนินการประกันคุณภาพภายในให้สมพalan อญ្តีในกระบวนการบริหารและการจัดกระบวนการเรียนรู้
3. เพื่อให้โรงเรียนสามารถขยายเครือข่ายการปฏิรูปการเรียนรู้และการประกันคุณภาพภายในเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้กับโรงเรียนอื่น ๆ

เป้าหมาย

ปี 2543 – 2544 มีโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการจากทุกสังกัด จำนวน 230 แห่ง ที่บุคลากรของโรงเรียนจะดำเนินการพัฒนาตนเอง จัดกระบวนการเรียนรู้และประกันคุณภาพ การเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนี้

จัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตนเอง ได้ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ซึ่งเน้นความสำคัญทั้งกระบวนการเรียนรู้และเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต ความนัด ความสนใจและความแตกต่างของผู้เรียน โดยจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ทุกสถานที่ ทุกเวลา รวมทั้งใช้วิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการบูรณาการ เรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน และมีการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือเป็นคนดี มีความสามารถ และมีความสุข โดยเปิดโอกาสให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเข้ามานี้ส่วนร่วม

พัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในให้เป็นระบบที่ผสมผสานอญ្តีในกระบวนการบริหารและการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียน โดยผู้บริหารและบุคลากรมีความตระหนักและมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน มีการทำงานอย่างต่อเนื่องเป็นหมู่คณะ และร่วมกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อร่วมกันวางแผน ร่วมกันปฏิบัติ ร่วมกันตรวจสอบ และร่วมกันปรับปรุงเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

นิยามศัพท์

โรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน หมายถึง โรงเรียนที่มีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด และดำเนินการประกันคุณภาพภายใน ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ทั้งโรงเรียน

โรงเรียนที่มีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด หมายถึง โรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และการปลูกฝังให้ผู้เรียนรู้จักและห่วงใยตนเอง ไฟร์ ไฟเรียน มินิสัยรักการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเป็นโรงเรียนที่มีการรวมรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบเพื่อการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน และถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารโรงเรียน ตลอดจนเปิดโอกาสให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครอบครัว ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง

การประกันคุณภาพภายในโรงเรียน หมายถึง การบริหารจัดการและการดำเนินงานตามภารกิจของโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการว่าการดำเนินงานของโรงเรียนจะมีประสิทธิภาพและทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด

โรงเรียนผู้นำปฏิรูปการเรียนรู้ หมายถึง โรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนที่ผ่านเกณฑ์การประเมินเป็นโรงเรียนผู้นำปฏิรูปการเรียนรู้ มีความสามารถขยายเครือข่ายการพัฒนาตนเองทั้งโรงเรียนให้กับโรงเรียนอื่น ๆ ได้ และเป็นโรงเรียนด้านแบบการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน และมีการประกันคุณภาพภายในเพื่อรับรองการประเมินภายนอกตามแนวทางราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

ลักษณะการดำเนินงาน

เป็นการวิจัยและพัฒนาระบวนการเรียนรู้ และการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ หน่วยงานด้านลังกัด และสถาบันสนับสนุนอื่น ๆ ในพื้นที่

แนวทางการดำเนินงาน

❖ การกิจของหน่วยงานสนับสนุนการดำเนินงาน

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สนับสนุนโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ ดังนี้
 - เอกสารวิชาการเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้ และการประกันคุณภาพภายใน
 - งบประมาณบางส่วนในการดำเนินงานปฏิรูปการเรียนรู้ และการประกันคุณภาพภายใน
 - สื่อเพื่อการพัฒนาตนเองของโรงเรียน

- 1.4 ร่วมพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมตนเองของโรงเรียน
- 1.5 ร่วงจัดประชุมฝึกอบรมแกนนำของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ
- 1.6 ติดตามประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ และจัดทำรายงานการดำเนินงาน
- 1.7 ยกย่อง/ประกาศเกียรติคุณการเป็นโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน
- 1.8 ส่งเสริมการขยายเครือข่ายโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้ และประกันคุณภาพภายใน
2. หน่วยงานต้นสังกัดของโรงเรียน สนับสนุนโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ ในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้
 - 2.1 ร่วมสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนทั้งทางด้านวิชาการ และทรัพยากร
 - 2.2 เอกสารวิชาการ และสื่อเกี่ยวกับองค์ความรู้เรื่องการปฏิรูปการเรียนรู้และการปฏิรูปการศึกษา
 - 2.3 ติดตามประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน
 3. หน่วยงานสนับสนุนด้านวิชาการในพื้นที่ (นักวิจัยหรือที่ปรึกษา) เช่น ภาควิชา/สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชานบริหารการศึกษา ศูนย์ศึกษาการพัฒนาครู ของคณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏ และองค์กรวิชาชีพภาครัฐและเอกชน ฯลฯ ร่วมสนับสนุนโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้
 - 3.1 เอกสารวิชาการเกี่ยวกับองค์ความรู้เรื่องการปฏิรูปการเรียนรู้ และการปฏิรูปการศึกษา
 - 3.2 ร่วมพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนตามหลักสูตรการฝึกอบรม (ข้อ 1.4)
 - 3.3 สนับสนุนการพัฒนาสาระของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานตามมาตรา 27 (วรรค 2) ซึ่งกำหนดให้จัดทำสาระหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นมาตรฐานที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ และในมาตรา 28 (วรรค 2) ที่มุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดึงดูด และความรับผิดชอบต่อสังคม
 - 3.4 ร่วงจัดประชุมฝึกอบรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับโรงเรียน และสรุปผลการดำเนินงาน

3.5 ติดตามนิเทศและรวมรวบข้อมูลการดำเนินงานของโรงเรียน

3.6 ประเมินผลและเขียนรายงานการดำเนินงานของโรงเรียนในพื้นที่รับผิดชอบ

❖ ภารกิจของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการเพื่อพัฒนาเป็นโรงเรียน

ปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

ระยะที่ 1 การพัฒนาตามองของบุคลากรเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1.1 สร้างความตระหนัก และความเข้าใจให้ตรงกันถึงความต้องการของโรงเรียนในการอาสาสมัครเป็นโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้ ความจำเป็นที่จะต้องปฏิรูปการเรียนรู้ และภารกิจที่โรงเรียนจะต้องดำเนินการต่อไปให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คือ ผู้บริหาร ครู ผู้เรียน เจ้าหน้าที่ กรรมการ โรงเรียน พ่อแม่ผู้ปกครอง และบุคคลที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ

1.2 ผู้เรียน ครู ผู้บริหาร โรงเรียน กรรมการ โรงเรียน รวมทั้งผู้ปกครอง ร่วมกันสำรวจตนเองเพื่อศึกษาสถานภาพปัจจุบันของโรงเรียน (Pre – test) ซึ่งจะทำให้ทราบว่าควรพัฒนาตนเองในเรื่องใดบ้าง โดยโรงเรียนอาจพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจเอง หรือใช้ของหน่วยงานอื่น ๆ เช่น เครื่องมือประเมินผลการจัดการเรียนรู้ : การประเมินตนเองของครูและโรงเรียน ที่สร้างโดยคณะกรรมการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร และสำนักบริหารการศึกษาท้องถิ่น

1.3 แกนนำของโรงเรียน 1 – 2 คน เข้ารับการฝึกอบรม เพื่อให้มีความตระหนักและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา เพื่อเป็นแกนนำในการพัฒนาตนของโรงเรียนต่อไป

1.4 ผู้บริหาร ครู นักเรียน กรรมการ โรงเรียน ร่วมกับครอบครัวชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ดำเนินการพัฒนาตนเองในเรื่องความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจสถานภาพปัจจุบัน (Pre – test) เป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดขอบเขตและหัวเรื่องสำหรับพัฒนาความรู้ ความเข้าใจของตนเองตามลำดับความสำคัญ

1.5 การพัฒนาความรู้ ความเข้าใจของตนเอง อาจมีการศึกษาองค์ความรู้ และขัดประชุมฝึกอบรมตนเองภายในโรงเรียน เพื่อสร้างความตระหนัก และความรู้ความเข้าใจ เพื่อให้เกิดแนวคิดและแนวทางที่จะปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้และการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน โดยมีสถานบันครุศึกษาในพื้นที่เป็นที่ปรึกษาและเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับโรงเรียน การพัฒนาตนเอง อาจใช้วิธีการที่หลากหลายตามความเหมาะสมของแต่ละโรงเรียน เช่น

◆ การศึกษาองค์ความรู้ อาจทำความเข้าใจจากเอกสารหรือสื่อ เช่น

- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 โดยเฉพาะหมวด 1 มาตรา 6, 7 และหมวด 4 มาตรา 22, 23, 24, 26, 27 (วรรค 2) และมาตรา 30

- หนังสือ “ปฏิรูปการเรียนรู้ : ผู้เรียนสำคัญที่สุด” ของคณะกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ ในคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และกระทรวงศึกษาธิการ

- มาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก : ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

- หนังสือ “แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา” ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

- สื่อต่าง ๆ ที่จำเป็น ทั้งของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และหน่วยงานอื่น ๆ

◆ ครู/ผู้บริหาร โรงเรียนจับคู่กันหรือรวมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ (ประมาณ 3 – 5 คน) ตามความสมัครใจ ถ้าเป็นครูจะจับคู่ตามระดับชั้น ตามวิชาที่สอน หรือตามภารกิจ หลักที่รับผิดชอบก็ได้ แล้วช่วยกันคิดวางแผน ทำตามแผน ตรวจสอบและประเมินซึ่งกันและกัน

◆ ให้มีครู/ผู้บริหาร โรงเรียน ผู้เชี่ยวชาญทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาของครู/ผู้บริหาร ในการพัฒนาตนเอง ซึ่งมาจากโรงเรียนเดียวกัน หรือโรงเรียนอื่นภายใน/ภายนอก กลุ่มก็ได้

◆ ให้มีที่ปรึกษาภายนอก ซึ่งอาจเป็นนักวิชาการจากสถาบันครุศึกษา และ/หรือจากโรงเรียนของรัฐและเอกชน หรือองค์กรวิชาชีพภาครัฐและภาคเอกชน แต่ควรเป็นผู้ที่รู้จักห้องถันที่ตั้งของโรงเรียน

◆ ครูและผู้บริหาร โรงเรียนเข้าร่วมเรียนรู้ในการประชุมสัมมนาวิชาการ การอบรมเชิงปฏิบัติการและการศึกษาดูงาน โดยครู/ผู้บริหาร โรงเรียนจะเข้าร่วมคนเดียวหรือเป็นกลุ่มก็ได้ แต่มีกดับบนาแล้วให้ทำงานร่วมกับเพื่อนครู/ผู้บริหาร เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

◆ การพัฒนาตนเองที่มีประสิทธิภาพ ไม่จำเป็นต้องเป็นแบบพบหน้าก็ได้ อาจใช้สื่อต่าง ๆ ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ วิดีทัศน์ คอมพิวเตอร์ ฯลฯ แต่ต้องรู้จักและวางแผน เสาหัสือที่มีคุณภาพ และบริหารจัดการเวลา ได้ดี

1.6 บุคลากรแต่ละคนดำเนินการพัฒนาตนเอง โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจสถานภาพปัจจุบัน (Pre – test) และความรู้ ความเข้าใจที่ได้จากการศึกษา/ฝึกอบรมตนเอง ข้างต้นวางแผน ปฏิบัติตามแผน ตรวจสอบและพัฒนาปรับปรุง (PDCA) เพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการเรียนรู้ และมีการบันทึกร่องรอยการดำเนินงานของตนเอง ไว้ด้วย

1.7 ศึกษาความก้าวหน้า (Post – test1) โดยเปรียบเทียบกับผลการสำรวจสถานภาพปัจจุบัน (Pre – test) (ข้อ 1.2)

1.8 วิเคราะห์ข้อมูล Pre – test และ Post – test รวมทั้งข้อมูลที่ได้บันทึกไว้ แล้วสรุปบทเรียนเกี่ยวกับกระบวนการและการและผลการเรียนรู้ของผู้เรียน และจัดทำรายงานเสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติและหน่วยงานต้นสังกัด

ระยะที่ 2 การพัฒนาระบวนการเรียนรู้และระบบการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

โรงเรียนที่บุคลากรส่วนใหญ่มีความเข้าใจและดำเนินการพัฒนาระบวนการเรียนรู้และการประกันคุณภาพตนเองดีแล้ว จะได้รับการคัดเลือกเพื่อส่งเสริมให้เข้าร่วมดำเนินการในระยะที่ 2 ส่วนโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกจะสนับสนุนให้พัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้นก่อนที่จะส่งเสริมให้ดำเนินการในระยะที่ 2 ต่อไป

โรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกดำเนินการพัฒนาระบวนการเรียนรู้และระบบการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดย

2.1 พัฒนาความรู้ ความเข้าใจ หรือความตระหนักในเรื่องนี้เพิ่มเติมตามความเหมาะสมและความจำเป็น โดยอาจใช้วิทยากรของโรงเรียนเอง หรือจัดหาวิทยากรจากภายนอกมาให้ความรู้

2.2 ร่วมกันกำหนดเป้าหมายที่แสดงถึงคุณลักษณะหรือคุณภาพที่ต้องการให้เกิดขึ้นในโรงเรียนทั้งโรง จัดอันดับความสำคัญของเป้าหมาย กำหนดแนวทางการดำเนินงาน กำหนดระยะเวลาดำเนินการ กำหนดผู้รับผิดชอบหรือผู้ดำเนินการ และจัดทำแผนการเรียนรู้ให้บรรลุตามเป้าหมาย โดยครุต้องวิเคราะห์หลักสูตร คิดกิจกรรม หาวิธีจัดกระบวนการเรียนรู้ที่

เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (ต่อเนื่องจากระยะที่ 1) รวมทั้งร่วมกันวางแผนกำหนดกรอบการประเมินผู้เรียนตามสภาพที่เป็นจริงด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ

2.3 ครูและบุคลากรทุกคนดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน โดยมีการวางแผนและจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมีการประเมินผู้เรียนว่าเป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่อย่างต่อเนื่อง โดยอาจประเมินทุกภาค ทุกสัปดาห์ ทุกบทเรียน หรือช่วงเวลาอื่นตามความเหมาะสม และมีการบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบ รวมทั้งนำผลการประเมินมาพิจารณา และปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนรู้ใหม่ตลอดเวลา

2.4 ในระหว่างที่ดำเนินการตามแผน บุคลากรทุกคนจะต้องตรวจสอบประเมินผล เป็นระยะ ๆ ทั้งประเมินผลผู้เรียนและประเมินการทำงานของตนเอง เมื่อสิ้นภาคเรียนก็นำมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์เพื่อประเมินสรุปรวมในระดับชั้น/หมวดวิชา และภาพรวมในระดับโรงเรียน เพื่อปรับปรุงดำเนินงานในระยะต่อไป

2.5 ในระหว่างการดำเนินงาน ผู้บริหารและบุคลากรนำผลประเมินไปใช้ปรับปรุง การทำงานของตนเอง และเมื่อสิ้นภาคเรียน ต้องวิเคราะห์จุดเด่น จุดที่ต้องปรับปรุงของโรงเรียน หาสาเหตุของปัญหาและแนวทางแก้ไข เพื่อนำไปพัฒนาปรับปรุงการจัดการศึกษาและการวางแผนของโรงเรียนต่อไป

2.6 จัดทำรายงานการประเมินตนเองในภาพรวมเมื่อสิ้นภาคเรียน

2.7 ศึกษาความก้าวหน้าของการดำเนินการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน ในช่วงที่ผ่านมา (Post – test2) เพื่อเบริยนเทียนกับสถานภาพในช่วงก่อนเริ่มดำเนินการระยะที่ 2 (Post – test1)

2.8 สรุปผลและจัดทำรายงานความก้าวหน้าของโครงการ เสนอด້ວຍสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติและหน่วยงานต้นสังกัด

ทั้งนี้ ในระหว่างการดำเนินงานของโรงเรียน หน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานสนับสนุนในระดับพื้นที่ จะดำเนินการร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เพื่อติดตามให้การสนับสนุน และจัดประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์และสรุปบทเรียนทั้งระดับภูมิภาคและประเทศ

ระยะที่ 3 เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและสร้างเครือข่ายโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้
เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

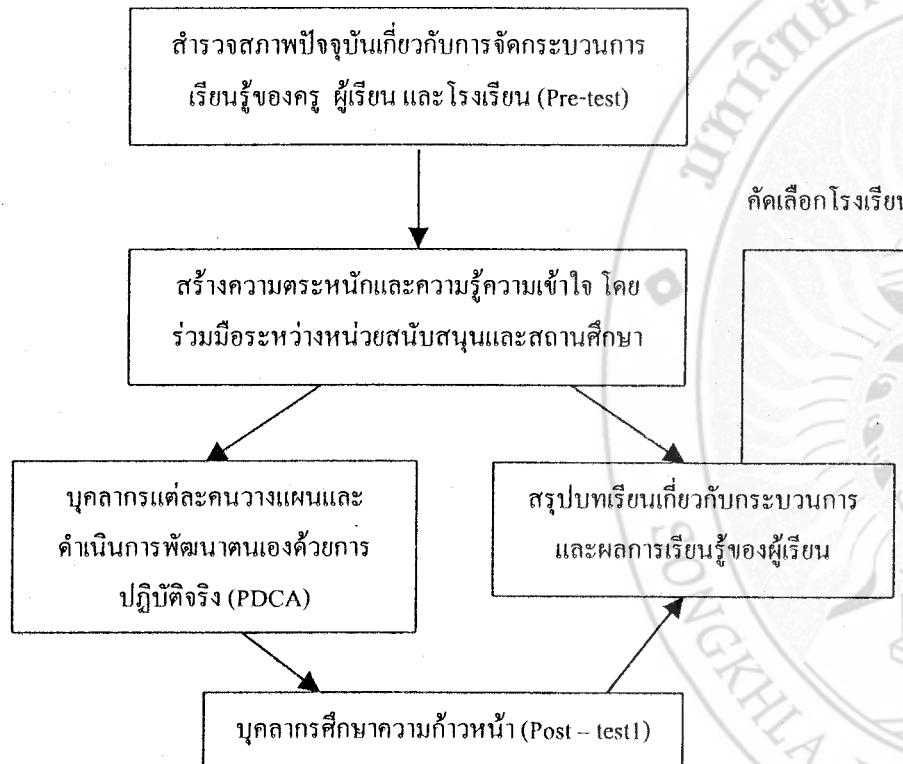
โรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกเป็นโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพ
ผู้เรียนดำเนินการพัฒนาเครือข่ายเพื่อขยายผล โดย

- 3.1 สร้างเครือข่ายโรงเรียน 10 แห่ง
- 3.2 อบรม/นิเทศ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตามวงจรพัฒนาตนเอง (ระยะที่ 1 และระยะ
ที่ 2)
- 3.3 สรุปผลและจัดทำรายงานการดำเนินงานสร้างเครือข่าย

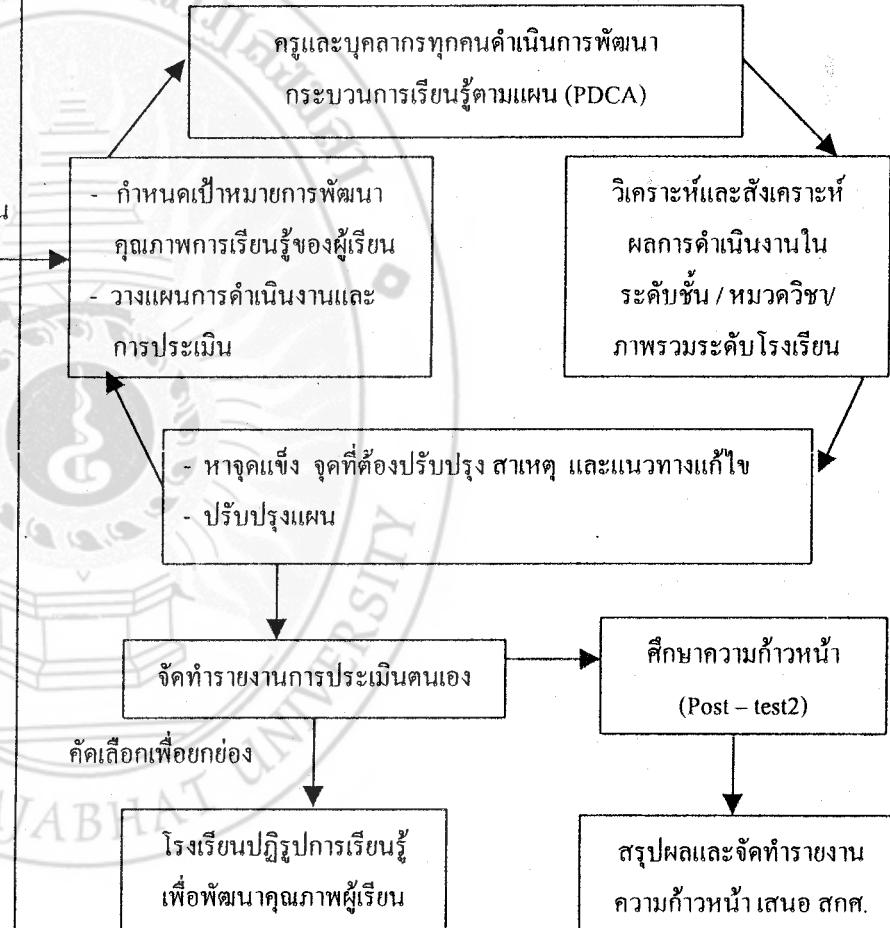
กรอบการดำเนินงานของโรงเรียน

ระยะที่ 1 โรงเรียนพัฒนาบุคลากรทุกคนเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้และการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ของผู้เรียน (พ.ย. 43 – มี.ค. 44)

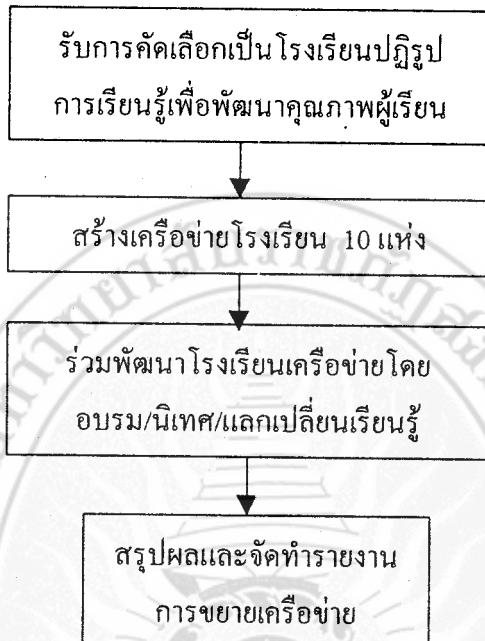

หมายเหตุ สถานศึกษาที่ไม่ได้รับการคัดเลือกให้ดำเนินการในระยะที่ 2 จะได้รับการส่งเสริมให้พัฒนาตนเองต่อไป

ระยะที่ 2 โรงเรียนพัฒนากระบวนการเรียนรู้และระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน (เม.ย. 44 – ก.ย. 44)

ระยะที่ 3 เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและสร้างเครือข่ายโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้
เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน (ต.ค.44 – มี.ค.45)

การติดตามประเมินผลการดำเนินงาน

1. ระดับโรงเรียน

- 1.1 ประเมินผลคนสองทั้งในระดับบุคคลและภาพรวมของโรงเรียน
- 1.2 ประเมินผู้ให้กำปรึกษา
- 1.3 ประเมินผู้เรียน

2. ระดับพื้นที่ นักวิจัยหรือที่ปรึกษาหน้าที่

- 1.1 ติดตาม นิเทศ ให้กำปรึกษา ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับโรงเรียนในพื้นที่ที่รับผิดชอบเก็บรวบรวมข้อมูลการดำเนินงานของโรงเรียน และประเมินผลการดำเนินโครงการเป็นระยะๆ ตามความจำเป็น แต่ไม่น้อยกว่า 2 ครั้ง ในระยะที่ 1 และ ไม่น้อยกว่า 3 ครั้ง ในระยะที่ 2

- 1.2 ร่วมจัดประชุมสรุปผลการดำเนินงานระยะที่ 1 และระยะที่ 2 และจัดทำรายงานการติดตามผลและการประเมินผลโครงการในพื้นที่ที่รับผิดชอบ

- 3. สกศ. ติดตามประเมินผลโครงการในภาพรวม โดยดำเนินการสรุปสังเคราะห์จากข้อมูลการติดตามและประเมินผลในระดับพื้นที่ และสู่โรงเรียนเพื่อเก็บรวบรวมเป็นข้อมูลประกอบการรายงานผลโครงการเมื่อสิ้นสุดระยะที่ 1 และระยะที่ 2 ร่วมกับหน่วยงานต้นสังกัด

การกิจกรรมวิจัย

ระยะที่ 1 โรงเรียนพัฒนาตนเองเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด
นักวิจัยมีภารกิจสำคัญ สรุปได้ ดังนี้

1. เก็บข้อมูลสภาพปัจจุบัน
2. ให้คำปรึกษาเพื่อการวางแผนพัฒนาตนเอง เพื่อการปฏิรูปการเรียนการสอน
ทั้งโรงเรียน ได้แก่
 - 2.1 ร่วมสร้างความรู้ ความเข้าใจ
 - 2.2 ให้คำปรึกษาด้านวิชาการ
 - 2.3 เสนอ/แนะนำแหล่งความรู้เพื่อการพัฒนาตนเอง
3. เก็บรวบรวมข้อมูลในฐานะนักวิจัยเกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียน เพื่อการ
วิเคราะห์ผลการดำเนินงาน ระยะที่ 1
4. เยี่ยมเยียนโรงเรียนอย่างน้อย 2 ครั้ง ในระยะที่ 1
5. สังเคราะห์รูปแบบและวิธีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน ในระยะที่ 1

ระยะที่ 2 โรงเรียนพัฒนากระบวนการเรียนรู้และระบบการประกันคุณภาพ
ภายในเพื่อพัฒนาผู้เรียน

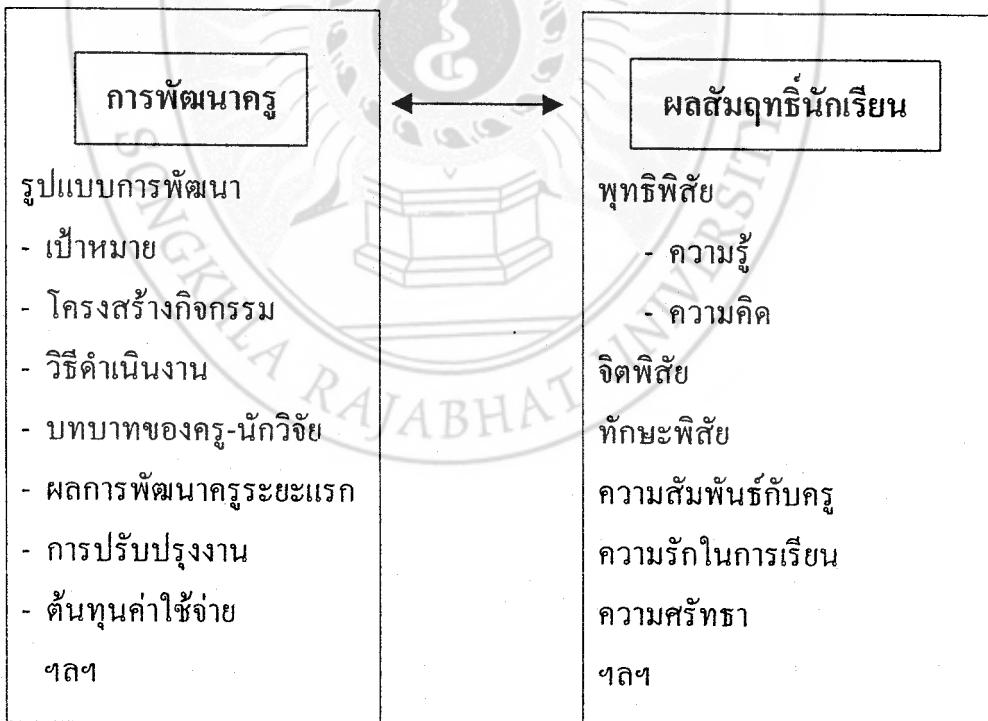
1. ร่วมวางแผนกำหนดเป้าหมายของโรงเรียนเพื่อการรองรับการประกันคุณภาพ
ภายในตามความพร้อมของโรงเรียน
2. ให้คำปรึกษากับโรงเรียน เพื่อการดำเนินงานตามแผนและเป้าหมายที่กำหนดไว้
3. เก็บรวบรวมข้อมูลฐานะนักวิจัยเกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียน เพื่อการ
วิเคราะห์ผลการดำเนินงานระยะที่ 2
4. เยี่ยมเยียนโรงเรียนอย่างน้อย 3 ครั้ง ในระยะที่ 2
5. สังเคราะห์รูปแบบและวิธีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน
6. เผยแพร่รายงานการวิจัยและพัฒนาเป็นรายโรงเรียน และเป็นภาพรวม

คำตามวิจัยและการอบรมความคิดในการวิจัย

รายงานวิจัยของนักวิจัยภายนอกเป็นรายงานการวิจัยและพัฒนา (R&D) รูปแบบการปฏิรูปการเรียนรู้เป็นรายโรงเรียน ซึ่งนักวิจัยภายนอกอาจจัดทำเป็นรายงานวิจัยปฏิบัติการแบบรวมพลัง (Collaborative action research) คำตามวิจัยในรายงานวิจัยของนักวิจัยภายนอก เป็นคำตามวิจัยหลักในโครงการโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ซึ่งมีคำตามวิจัยอยู่ 4 คำตามดังนี้

คำตามที่ 1 มีความสัมพันธ์ที่ชัดเจนระหว่างการพัฒนาของครู (การเรียนรู้ของครู) กับผลสัมฤทธิ์ที่วัดได้ของนักเรียนทุกคนหรือไม่ ? ความสัมพันธ์ดังกล่าวมีอะไรบ้าง ? และเกิดขึ้น (พัฒนา) ได้อย่างไร ?

กรอบความคิด คำตามที่หนึ่งต้องการข้อมูลและตัวอย่างเชิงรายความสัมพันธ์ ให้เห็นว่าผลของการพัฒนาครูในโรงเรียนนี้ ทำให้เกิดผลต่อนักเรียนอย่างไร กรอบความคิดแสดงด้วยความสัมพันธ์ระหว่างปรากฏการณ์ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบความคิดในการวิจัยของนักวิจัยภายนอก ตามคำตามวิจัยข้อ 1

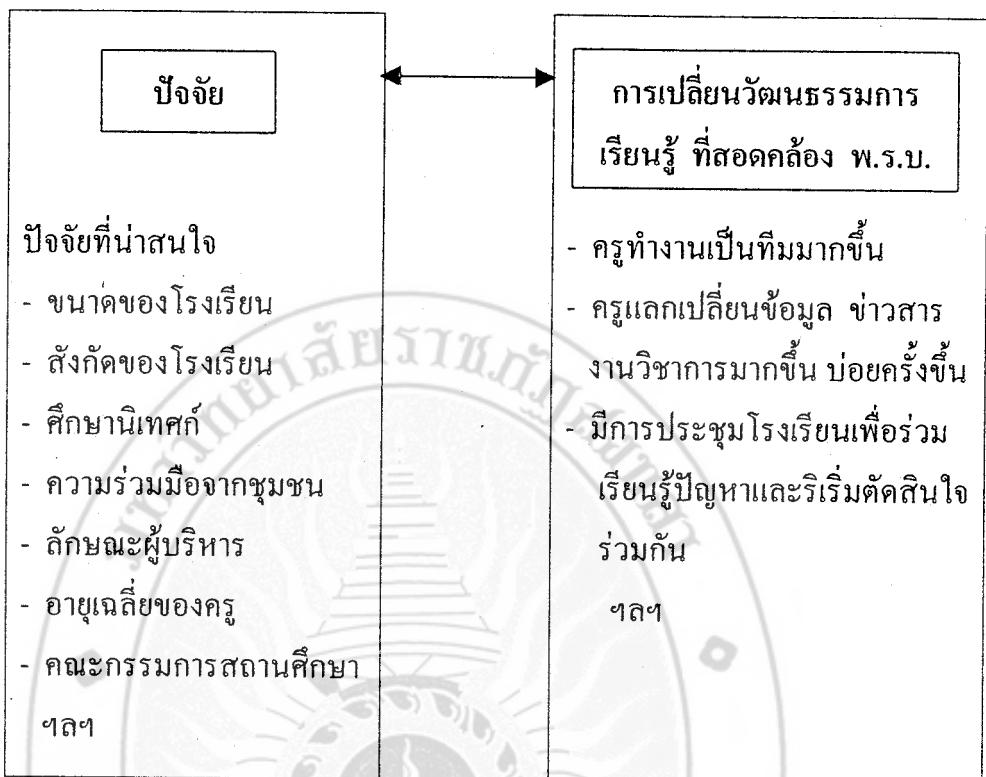
ข้อเสนอแนะ

1. การเก็บข้อมูลและสาระที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปรากฏการณ์ที่เสนอแนะไว้เป็นตัวอย่างข้างต้น ทั้งด้านการพัฒนาครูและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน นักวิจัยอาจมีเพิ่มเติมประเด็นปรากฏการณ์ได้ และควรเก็บให้ครบถ้วน เพราะจะให้รายละเอียดที่จะประกอบเป็นรูปแบบที่ผู้ร่วมโครงการฯ สามารถช่วยกันสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นได้
2. ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน นักวิจัยไม่ควรยึดติดกับเรื่องคะแนนเพียงอย่างเดียว แบบสอนในการเรียนจะให้ภาพนักเรียนเพียงส่วนหนึ่ง แต่ผลการพัฒนาด้านอื่น ๆ จากการสังเกตและการรายงานตนของนักเรียนและเพื่อน จะให้ภาพที่สมบูรณ์ของนักเรียน เช่น ความพึงพอใจที่ได้เรียน ความรู้สึกดีดีเด่น สนใจ ความศรัทธาในวิชา ในครู ในโรงเรียน ฯลฯ นักวิจัยควรร่วมกับนักเรียน กับเพื่อนครู หรือผู้สนับสนุน กำหนดลักษณะของนักเรียนที่อยากเห็นในเรื่องความสัมพันธ์ของนักเรียนกับครู

3. นักวิจัยภายนอก ควรยึดความยืดหยุ่น ได้ตามสถานการณ์ของแต่ละโรงเรียน เช่น หากโรงเรียนมีเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่น่าสนใจ ก็สามารถเน้นเรื่องนั้นเต็มที่ได้เลย เป็นต้น

คำถามที่ 2 อะไรคือองค์ประกอบ/เงื่อนไขเฉพาะที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

กรอบความคิด คำถามที่สองต้องการข้อมูลและตัวอย่างปัจจัยหรือสาเหตุ หรือเงื่อนไข เฉพาะที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตประจำวันของโรงเรียนที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ ของผู้บริหาร ครู และนักเรียน รวมทั้งคณะกรรมการสถานศึกษา และเป็นการเปลี่ยนแปลงไป ในแนวทางที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กรอบความคิดแสดง ความสัมพันธ์ระหว่างปรากฏการณ์ได้ดังภาพที่ 2

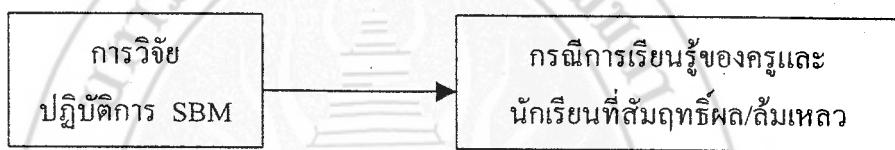
ภาพที่ 2 กรอบความคิดในการวิจัยของนักวิจัยภายนอก ตามคำถ้ามวิจัยข้อ 2

ข้อเสนอแนะ

1. การอธิบายปัจจัย/สาเหตุ หรือ เงื่อนไข ควรชัดเจน เช่น ขนาดของโรงเรียน ต้องบอกว่าโรงเรียนขนาดกี่คน อย่างบอกว่าขนาดเล็ก/ใหญ่ เพราะไม่สามารถนำมาตีความได้ถูกต้อง
2. การสัมผัสข้อมูลจริงในโรงเรียน นักวิจัยภายนอกอาจพบเห็นปัจจัยอื่น ๆ ที่เป็นสาเหตุสำคัญ หรือเงื่อนไขความจำเป็นต่อการพัฒนา/การเปลี่ยนแปลง มากกว่าผู้ที่อยู่ภายในโรงเรียน จึงเป็นการดีที่จะช่วยแนะนำให้ครูและผู้บริหารมองเห็น และสังเกตปรากฏการณ์เหล่านี้ด้วยตนเอง
3. จากปัจจัยและสาเหตุเงื่อนไขที่วิเคราะห์ได้ ควรให้รายละเอียดที่สนับสนุนได้ว่า เป็นตัวทำให้การปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียน ในครู หรือผู้บริหารเกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี อย่างไร และส่งผลอย่างไรให้นักเรียนเกิดคุณภาพตามต้องการหรือแก้ปัญหาของนักเรียนได้

คำถามที่ 3 ครูและนักเรียนมีกรณีการเรียนรู้อะไรที่ประสบ/ไม่ประสบความสำเร็จจากการวิจัยปฏิบัติการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ?

กรอบความคิด คำถามที่สามต้องการข้อมูลและตัวอย่างเชิงรายผลการวิจัยปฏิบัติการที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ว่าเป็นอย่างไร กรณีเฉพาะที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ของครูและของนักเรียน stemming ผลมีลักษณะอย่างไร ในกรณีที่ไม่สำเร็จ สถานการณ์หรือเงื่อนไขที่ทำให้เกิดความล้มเหลว นักวิจัยสามารถสรุปบทเรียนอะไรได้บ้างจากการนำรูปแบบ SBM ไปใช้ คำถามนี้อาจเขียนเป็นกรอบความคิดได้ ดังภาพที่ 3

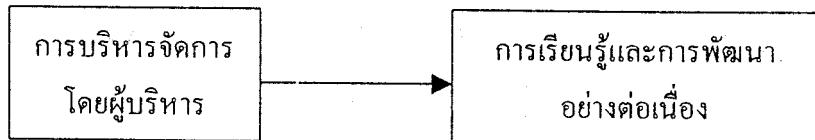
ภาพที่ 3 กรอบความคิดในการวิจัยของนักวิจัยภายนอก ตามคำถามวิจัยข้อ 3

ข้อเสนอแนะ

1. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา มีความสำคัญมากในขั้นตอนการตอบคำถามวิจัยข้อสาม เนื่องจากบทบาทและการกิจกรรมของคณะกรรมการสถานศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
2. การวิเคราะห์ความสำเร็จและความล้มเหลวของการบริหารจัดการ โดยใช้โรงเรียน เป็นฐาน ควรคำนึงถึงบริบททางสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วย

คำถามที่ 4 ผู้บริหารโรงเรียนสามารถบริหารจัดการอย่างไร ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ และการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในชีวิตประจำวันของโรงเรียน ?

กรอบความคิด คำถามที่สี่ต้องการข้อมูลและตัวอย่างเชิงรายว่า การบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษามีส่วนสำคัญหรือไม่ อย่างไร ในการก่อให้เกิดการเรียนรู้และการพัฒนาอย่างต่อเนื่องของนักเรียนและครู รวมทั้งบุคลากรอื่น ๆ และคณะกรรมการสถานศึกษา คำถามนี้อาจเขียนเป็นกรอบความคิดได้ ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 กรอบความคิดในการวิจัยของนักวิจัยภายนอก ตามคำถ้ามวิจัยข้อ 4

ข้อเสนอแนะ

1. หากนักวิจัยภายนอก หรือผู้สนับสนุนอื่น ๆ มีส่วนช่วยให้โรงเรียนเกิดรูปแบบ การบริหารจัดการที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้เกิดขึ้นในโรงเรียน ประเด็นที่ควรวิเคราะห์คือ

1.1 ระบบการบริหารจัดการที่เกิดขึ้น สามารถดำเนินการต่อไปได้เองหรือไม่ หรือผู้สนับสนุน/นักวิจัยภายนอกต้องมีบทบาทเสนอแนะ ชี้นำ หรือกระตุ้นตลอดเวลา

1.2 นักวิจัยภายนอกหรือผู้สนับสนุน และผู้บริหารสถานศึกษาร่วมเรียนรู้กัน อย่างไร ที่จะทำให้รูปแบบการบริหารจัดการงานหรือโครงการต่าง ๆ ที่ร่วมกันดำเนินการอยู่ นั้นทำได้อย่างต่อเนื่องหรือคงทน

2. การตอบคำถามข้อ 3 และข้อ 4 จะเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงข้อมูลและผลการวิเคราะห์ กันได้

ขอบเขตการวิจัย

1. ลักษณะของงาน

เป็นงานวิจัยและพัฒนาโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดย นักวิจัยระดับพื้นที่ทำหน้าที่เป็นนักวิจัย และให้คำปรึกษาด้านวิชาการระดับพื้นที่ภายใต้คณะกรรมการวิชาชีวะ โครงการ พร้อมทั้งเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อรายงานความก้าวหน้าในการดำเนินงาน ของโรงเรียน และสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนในพื้นที่รับผิดชอบ โดยแบ่งกิจกรรม การดำเนินงานเป็น 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การพัฒนาตนของบุคลากร เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ

ระยะที่ 2 การพัฒนาระบวนการเรียนรู้เพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

2. โรงเรียนในความรับผิดชอบ

นักวิจัยชุดที่ 16 คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสงขลา รับผิดชอบโรงเรียน
ในพื้นที่จังหวัดสงขลา และพัทลุง จำนวน 5 โรง คือ

- 2.1 โรงเรียนวัดเกยมรัตน์ อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา
- 2.2 โรงเรียนสามบ่อวิทยา อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา
- 2.3 โรงเรียนบ้านนาวงศ์ กิ่งอำเภอครินครินทร์ จังหวัดพัทลุง
- 2.4 โรงเรียนบ้านเตง (เรือนจุลประชาสรรค์) อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง
- 2.5 โรงเรียนหารเทา อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง

3. ระยะเวลาดำเนินงาน

ตั้งแต่เดือน มีนาคม – ตุลาคม 2544